

„Engem Félegyháza tett íróvá...”

— Elhangzott Móra Ferenc kiskunfélegyházi Szarvas utcai szülőházának avató ünnepélyén 1972. február 8-án.* —

1929-ben, amikor Móra Ferencet Kiskunfélegyháza díszpolgárává avatták, a díszes ünnepségen arról vallott az író, hogy ettől a várostól kapta egyéni veretét, innen származnak írói céljai. 1933-ban pedig, amikor a kiskunfélegyházi „Öreg diákok” kultúrbizottsága megünnepelte Móra díszdoktorrá avatását, az író így nyilatkozott: „Engem Félegyháza tett íróvá . . . , a magyar nyelvem is Félegyháza adta, józan világnézetemet is Félegyháza adta, és azonkívül minden benne van Félegyházában, ami nekem kedves . . . , amit én el akarok vinni az utolsó órák párnáira.”

Vajon, nem a két ünnepi alkalom — a díszpolgárrá avatás, a szegedi díszdoktorság köszöntése ihletéséből született-e csupán ez a vallomás: „Engem Félegyháza tett íróvá . . .”? Hiszen 1902-től Móra élete összeforrt Szegeddel. A Tisza-parti városban vált országos hírű íróvá. Itt élt haláláig, 1934-ig.

Móra Ferenc szülőházának, a Szarvas utcai szülőháznak avató ünnepélyén azt szeretném megvizsgálni: *a szülőváros élményei hogyan formálták Mórában az író; írói világának sajátosságai közül melyeken lehet felismerni Kiskunfélegyháza gazdagító hatását.*

Móra írói magatartásának és látásának karakterisztikus jegyei Kiskunfélegyházán formálódtak ki. Erről szeretnék szólni.

Móra írói magatartását meghatározta *a hűség. A hűség a szegények világához, az emberséghez és a népi tartalmú hazaszeretethez.* Ez az író kiskunfélegyházi öröksége.

Móra Ferenc *1879-ben Kiskunfélegyházán a szegénységbe született.* Ekkoriban lett Móra édesanyja a falu kenyérsütögető asszonyává, akinek „a hajába már 25 esztendősen beleragadoztak a bikanyálak, amiket a gondpókok fonogatnak.” Szűcsmester édesapja pedig, aki mellett valamikor két segéd és két inas is szorgoskodott, ekkoriban lett „a szegények szűcsévé”, s ekkoriban lett „a szegénység diplomás doktorá”-vá úgy is, mint szántó-vető, úgy is mint iparos. Az író később kesernyés humorral így emlékezett szegényes házukra: „Ősi várkastélyunkba, mely nem kacsalábon forgott, hanem kenyérsütő lapáton és címerében szűcstűt viselt, a világgyetem minden fényei közül csak a napfény volt bejáratos.”

Így és ezért lett faluszéli szegény gyermek, toprongyos, mezítlábas kislány Móra Fercsike! Szegény gyermek, akinek egyetlen igazi játéka volt, az olcsó körtemuzsika, a többi maga alkotta sárból, agyagból, pipacsból, bogáncsból. Szegény gyermek, aki már 4–5 éves korában megismerte a kenyérkeresés keszű ízét: a Daru utca egyik házában bölcsőt ringatott, a másik gazdánál szamarat legeltetett, a szabónál fércet fejtett, minden pénteken pedig a vak koldust vezette házról házra. Szegény gyermek, akit szegényesen is fizettek: csicsókával, kukoricával, pálinkás kenyérral s ritkán egy-egy krajcárral. Szegény gyermek, mezítlábas és toprongyos, akit még Dobos bakter is elkergetett a városháza kapujából.

Móra Ferenc a szegénységbe született, *s el is jegyezte magát örökre a gyermekkori szegénységgel.* Évtizedek múltával is gyakran előbukkannak fájó gyermekkori

* Mezősi Károly irodalomtörténész 1955-ben kimutatta, hogy Móra Ferenc nem a Daru utcában, hanem a Szarvas utcában született. A Szarvas utcai szülőházat Móra-múzeummá alakították.

élményei. Minden szeptemberben összeszorítja szívét annak a szomorú szeptembernek az emléke, amikor a szegénység szöges drótkerítése néhány hétre elzárta előle a tudományok paradicsomkertjét, az iskolát. Minden karácsonyeste visszatér hozzá a legfeledhetetlenebb karácsonyi emlék, amikor — első közszereplése alkalmával — lyukas cipőbe bűjtatott lába odafagyott a templom márványkorlátjához. A mindennapi kenyeret is a gyermekkori nélkülözés értékelte és becsülte meg vele. 1929-ben, amikor szülőföldje, Kiskunfélegyháza diszpolgárává avatják, akkor is gyermekkori nyomorúságára emlékezik, régi önmagára, arra a feketehajú gyerekekre, akinek hátán volt a háza és keblén a kenyere. 1934-ben, amikor a halál már melléje szegődött, az álmatlan éjszakák ablakán is gyermekora kéredzkodett be hozzá.

Aztán Móra Ferenc *Kiskunfélegyházán jegyezte el magát az emberséggel.*

A *Kincskereső kisködmön* című regényében megírta, hogy olyan házban élt gyermekként, ahol belülről kifelé sütött a nap, a szeretet napja, s őket átmelegítve átáradt a többi szegényre is. Ezt a szegényeket összefűző halk szeretetet mindig is érezte a család légkörében. Ezt az ígét is a szülők vésték a gyermeki szív kötéljára: „A szeretet az élet.” Többször leirta, hogy neki Kiskunfélegyháza az apját jelenti: az ő derűjét, tiszta szívét, becsületes szándékát; az anyját jelenti: simogató kezét, meleg tekintetét; a Daru utcát jelenti: ahol az egyszerű emberek apró tettein látta meg az emberség felragyogó példáit.

1929-ben itt Kiskunfélegyházán mondta el Móra, hogy 25 éves írói jubileumakor olyan gyűrűt kapott postán, amelybe ez volt beleírva: *Semper idem. Mindig ugyanaz.* A gyűrű a kezén fénylett, a szívéen pedig a hűség ragyogott ezekkel a szavakkal: „Rég eljegyeztem magam a tisztességgel és szeretettel.”

Aztán Móra Ferenc Kiskunfélegyházán jegyezte el magát a *népi, a demokratikus tartalmú hazaszeretettel is.* Olyan apja volt, akinek a kérelmét a városházán ezzel a kijelentéssel utasították el: „Látja Márton, nem kellett volna annyit éltetni Kossuth Lajost.” Olyan apja volt, aki még a megcsinálhatatlan tetrakontaoktaédert is megcsinálja, mielőtt megérti, hogy 48 lapja van, sőt 49 lapot csinál neki, mert szélsőséges függetlenségi lelkének így esik jobban. Olyan apja volt, aki még a halála után sem tűri a sírja fölött azt a fejfát, amit 67-es ember faragott ki. Olyan apja volt, akinek a szemében Kossuth Lajos szimbólum lett: a népet sanyargató urak elleni gyűlölet, a nemzetet elnyomó idegen elleni gyűlölet szimbóluma! S ezt jussként s drága örökségként kapta Móra az apjától. S figyeljünk fel arra: hogy születik újra, hogyan teljesedik ki Móra írásaiban Kossuth Lajos alakja! A népdalok Kossuth Lajos, aki izen még majd egyszer, aki a ragyogó csillag mellett írja a levelét, s akinek esik az eső a kalapjára. Kossuth Móra írásaiban a magyar időszámítás kezdete: ha valami nagyon régen volt, az talán még Kossuth apánktól is régebben lehetett. A honti kánászok csak úgy fogadják meg az alispán szavát, ha azt meséli nekik, hogy még Ferenc Józsefen is erőt vett a szomorúság azóta, amióta Kossuth Lajos meghalt. S aztán figyeljünk fel arra is, hogyan vitte ez a gyermekkori gyökerű népi hazaszeretet Mórát a Tanácsköztársaság szegedi vezérkarába és később a Horthy-korszak ellenfeleinek táborába.

Móra Ferenc írói magatartásának karakterisztikus jegyét: a hűséget a szegények világához, az emberséghez és a népi tartalmú hazaszeretethez Kiskunfélegyházától kapta.

Ez az emberi tartás, a hűség mozgatta a tollát. A hűség a szülők szelleméhez: „A diák gyerek haja megfehéredett, de folytatja az apja mesterségét tollal. Tollal himezi a virágokat, a rozsmaringot és a tulipánokat. Az anyám mesterségét is folytatom.

Kenyeret sütök a magyar irodalom asztalára.” A szegények hűséget követelő szava még nyugalma szigetén is állandó figyelmeztetőként járt az író nyomában: „Közülünk való vagy, vérünk vagy, a mi eresztésünk vagy, beszélj rólunk azoknak, akik közé küldtünk!”

Aztán Kiskunfélegyházának köszönhette Móra az írói magatartás mellett az írói látást is.

Ennek az írói látásnak a köre egyre tágult a szegények irányába annyira, hogy befogta a toprongyos, mezítlábas gyereket, a kisembert, a fűszál-embert, a nincstelent, az elesettet, sőt a kinevetett félkegyelműt, a kigúnyolt cigányt is.

Ebből a városból hozta írói látásának irányát is, azt, hogy mindig alulról nézett fölfele. A nép szemével vizsgálódott a világban. Gyermekkorában arra figyelt fel, hogy jókedvű, leleményes és magabiztos édesapja egyszerre ideges, nyugtalan lesz, mihelyt a városházára invitálják. A lenti világból nézve a városháza titokzatosan félelmes, taszítóan rideg épületté komorult a szemében. Amikor először indult a kö-zépiskola felé, nem a felkínált tudás jó ízét kapta, hanem a riadt megdöbbenést, a lélek-remegtető felismerést: egyeseknek csak azért tilos valami, mert szegények, másoknak csak azért szabad valami, mert gazdagok. Lent van a leszorított nemesség, fent van az értelmetlen lehetőség. Alulról nézett később is felfelé, ezért lett igazságot osztó, emberibb világot kívánó író.

Innen hozta írói látásának élességét is. S ez az éles szem a szegénység poklának egyre mélyebb és mélyebb tárnáit tárta fel. Láta Zuginét, aki tüdővészben szenved, de kénytelen még mindig szoptatni huszonhat hónapos gyermekét, mert nem tudja mivel etetni; látta az egyik csalót, aki télvíz idején mezítláb hordja ki az újságokat, mert a cipőre nagyobb szüksége van a testvéreinek, mint neki; látta a másik csalót, aki az iskolában kapott ingyen tejet a nálánál kisebb testvéreinek a szájába önti. S ez az éles szem egyre tisztábban látta az úri politika népellenességét, kultúr-barbarizmusát, embertelen bürokratizmusát.

Kiskunfélegyházáról hozta az írói látás színét-fényét is. Mindig tarka lepke rö-pcent a szeméből, melegség sugárzott a tekintetéből, ha a fűszál-emberek egymásra boruló szeretetét figyelhette, s mindig hideg-kemény lett a nézése, ha az úri huncutság kárvallottjainak, a becsapott és rászédett kisembereknek a méltatlankodó szavát hal-lotta.

Ebből a városból hozta azt a képességét, hogy a látása könnyen fordult a való-ságosból a mesés világba. Meseteremtő volt Móra, olyan világ látója, ahol a gaztettért büntetés jár, s ahol a becsületesség felmagasztosul. Etikusi rendet kívánt, érdem sze-rinti igazságszolgáltatást, olyan országot, ahol a kicsit a morális érték trónra emeli, a hatalmast az erkölcsi silányság törpévé zsugorítja. Mesés világot, a valóságosnál igazibb világot látott gyakran Móra: Prométás király aranykoronája dinnyehéjjá hit-ványodik az égben, a szegény gyermek tiszta szívből adott üvegcserepe viszont gyé-mántszámba megy Isten mérlegén. Nem csoda, hogy Tamási Áron képzeletében Móra „szürbe öltözve, fején a derű kalapjával és a lábán a mese csizmáival” jelent meg.

Móra írói magatartását és látását Kiskunfélegyházától kapta. Ezért és ennyiben tette őt Kiskunfélegyháza íróvá.

Ezt a gondolatot kívántam megszólaltatni Móra Ferenc Szarvas utcai szülőházá-nak avató ünnepélyén.

S végül még azt, hogy egykor Mórát gazdagította Kiskunfélegyháza, ma Kiskun-félegyháza népének nyújt kincses ajándékot életművében az író. Egykor Móra sze-rette Kiskunfélegyházát, ma Kiskunfélegyháza vált Móra szerelmesévé. Ez a mai

ünnepe is a Móra iránti nagy szerelem ékes bizonyítéka. Mert nagy, tisztelő szerelem kell ahhoz, hogy így derítsék fel az író életének minden mozzanatát, s így formálják vonzó múzeumná Móra szülőházát.

A Szarvas utcában az író bölcsője ringott, a Daru utcában a lelkét dajkálták. Mindkettőre ünneplő lélekkel gondoljatok!

Hegedűs András

DR. FÜLE SÁNDOR
Budapest

Tanítóképző intézetek új rendszerű gyakorlati képzése

Az 1971/72. tanévtől – a pedagógusképzés 1970/71. tanévben kezdődött korszerűsítése részeként – új rendszerű gyakorlati képzés kezdődött a tanítóképző intézetekben.¹ (A korábbi években az óvónőképző intézetekben és a következő tanévben a tanárképző főiskolákon.)

A Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Osztályának irányításával új *Útmutató* készült a tanítóképző intézetek iskolai gyakorlatához.² Az alábbiakban ennek, illetve az új rendszerű gyakorlati képzésnek lényegét ismertetjük. „Az iskolai gyakorlat” c. tantárgy feladatait, tartalmát, főbb formáit a művelődésügyi miniszter 125/1970. (MK. 12.) MM számú Utasításával bevezetett – 1970-ben megjelent – új tanítóképző intézeti *Tanterv* írja elő.³ Ezekről e cikk keretében nem szólunk.

A gyakorlati képzési Útmutató határozottan leszögezi, hogy az iskolai gyakorlat a tanítóképzés szerves része. Egészen nyilvánvaló, hogy az *elméleti oktatás és az iskolai gyakorlat (ez a tanítási órán kívüli napközi otthoni, általános iskolai diákotthoni, nevelőotthoni, úttörő, illetve kisdobos csapatbeli stb. pedagógiai gyakorlatokat is magába foglalja!) csak együtt biztosíthatja a tanítóképzés feladatainak eredményes megoldását.* Az új rendszerű gyakorlati képzés lényege az, hogy központi szerepet tölt be a hallgatók tanítói hivatásra való felkészítésében, pedagógiai képességeinek fejlesztésében. A lényeghez szorosan hozzátartozik – a gyakorlati képzés eredményes megvalósítása a tanítóképző intézet *egész oktatói karának* és a gyakorlóiskola nevelőtestületének közös feladata.

Az iskolai gyakorlatok (a gyakorlati képzés) irányítása intézeti igazgatóhelyettesi hatáskörbe került. E célból minden intézet egy második igazgatóhelyetteset is kapott. Ez a tény rendkívül jelentős és egyedülálló a magyar tanítóképzés történetében. A gyakorlati képzés irányításáért, ellenőrzéséért felelős intézeti igazgatóhelyettes dolgozza ki (a szakcsoportvezetők, a gyakorlóiskola igazgatójának bevonásával) az iskolai gyakorlat tervét a képzési idő egészére és részletesen egy-egy félév-re. Nagyon fontos, hogy rendszeresen és határozottan „fogja össze” a gyakorlati képzés minden fontos kérdését. Az igazgatóhelyetteseknek alaposan felül kell vizsgálniuk az eddigi mindennapi gyakorlatot *minőségi és mennyiségi szempontból* egyaránt. S a gyakorlati képzés minden formájában érvényesíteniük kell az inkább kevesebbet, de tudatosabban és alaposabban elvet. Mindezen lényegi feladatokat, csak az intézeti szakcsoport vezetőikkel való szoros együttműködéssel tudják jól megoldani.